

بررسی تأثیر عضویت در گروه های تجاری بر کیفیت سود شرکت های پذیرفته

شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر عباس علیمرادى شریف آبادى

استاديار گروه حسابداری، دانشگاه صنعت نفت، ایران

abbassalimoradi@yahoo.com

محمد طبری جویباری

کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد واحد تهران شمال، ایران

tabari.mohammad@yahoo.com

حدیثه غلامی

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران

hadiseh.gholami@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۱۱ ، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱/۲۴

چکیده

در این پژوهش برای اولین بار در ایران، نقش عضویت در گروه های تجاری بر رابطه بین مؤلفه های مؤثر بر کیفیت سود (ماهیت، قابلیت پیش بینی، پایداری و کیفیت حسابرسی) و کیفیت سود شرکت ها مورد بررسی قرار گرفته است. برای آزمون فرضیه های پژوهش، اطلاعات مالی مرتبط شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ جمع آوری شد و توسط نرم افزار Eviews6 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بنابر نتایج این تحقیق می توان گفت در شرکت های عضو گروه های تجاری، از طریق تغییر مثبت در ماهیت سود و همچنین افزایش کیفیت حسابرسی، کیفیت سود شرکت ها ارتقا می یابد. در این تحقیق سعی شده تا برای اولین بار در ایران از طریق بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت سود در شرکت های عضو گروه های تجاری و مقایسه آن با شرکت های مستقل، اطلاعات مفیدی در اختیار مدیران، سرمایه گذاران و استفاده کنندگان از صورتهای مالی گذاشته شود. بدیهی است تحقیقات آتی در این خصوص می تواند به ارزیابی نتایج حاصل از این تحقیق کمک کند.

واژه های کلیدی: عضویت در گروه تجاری، کیفیت سود، پایداری سود، ماهیت سود،

کیفیت حسابرسی

مقدمه

یکی از محصولات اساسی سیستم حسابداری، صورت سود و زیان است. این صورت حاوی عنصر کلیدی مالی یعنی سود خالص می باشد که انتظار می رود نتیجه عملکرد یک واحد اقتصادی را برای یک دوره مالی نشان دهد. سود یکی از اقلامی است که مورد توجه طیف وسیعی از استفاده کنندگان صورتهای مالی قرار می گیرد.

در سیستم های اقتصادی و اطلاع رسانی امروز دنیا با توجه به پیشرفت در فناوری اطلاع رسانی، انتقال و گزارش صحیح اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا به مراکز تصمیم گیری، از اهمیت به سزایی برخوردار است. نقش اصلی اطلاعات حسابداری در بازارهای مالی فراهم کردن زمینه های لازم برای تخصیص بهینه ی منابع است. [۶]

در ادامه این مقاله، ابتدا مبانی نظری پژوهش بررسی و پس از آن تحقیقات مرتبط گذشته بطور خلاصه مرور می شود. سپس به روش شناسی تحقیق پرداخته می شود که در آن ضمن تدوین فرضیه های پژوهش و بیان نحوه اندازه گیری متغیرها، جامعه آماری، نمونه منتخب، نحوه جمع آوری داده ها و مدل های آماری جهت تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها معرفی می شوند. در نهایت به نتیجه گیری از یافته های تحقیق پرداخته و به محدودیتها و پیشنهادات تحقیق اشاره می شود.

مبانی نظری تحقیق

کیفیت سود

سود یکی از اساسی ترین عناصر صورت های مالی (صورت سود و زیان است)، که همواره مورد توجه کلیه ذینفعان قرار گرفته است و از آن به عنوان معیاری برای ارزیابی تداوم فعالیت، عملکرد واحد تجاری، سنجش توان سودآوری و پیش بینی فعالیت های آتی واحد تجاری استفاده می شود.

با اینحال اختیار عمل مدیران در استفاده از اصول تحقق و تطابق، برآورد، پیش بینی و همچنین اعمال روش هایی نظیر تغییر ارزشیابی موجودی کالا، استهلاک سرفلی و تعیین هزینه مطالبات مشکوک الوصول از جمله مواردی هستند که به مدیران اختیار می دهد که سود را مدیریت کنند. [۹]

بنابراین کیفیت سود معیار مهمی است که می توان از آن برای ارزیابی صحت اطلاعات ارائه شده توسط واحد تجاری بهره برد. برای تخمین این معیار کیفی شاخص های متعددی تعریف شده است که از مهمترین آنها شاخص کیفیت اقلام تعهدی است. سود حسابداری از دو جنبه "داشتن محتوای اطلاعاتی برای بازار سرمایه" و "امکان ارزیابی عملکرد" حائز اهمیت است.

منظور از کیفیت سود، زمینه بالقوه رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. بحث کیفیت سود زمانی مطرح می شود که تحلیلگران مالی تعیین کنند، تا چه میزان سود خالص گزارش شده منعکس کننده سود واقعی است. برداشت عموم سرمایه گذاران از مفهوم سود واقعی، سود حاصل از عملیات عادی است که قابل تکرار در سال های آتی و ایجاد کننده ی جریان های نقدی باشد. [۲]

گروه تجاری

گروه های تجاری به مجموعه ای از شرکت های قانونی اطلاق می شود که دارای شخصیت حقوقی مستقل اما دارای شخصیت گزارشگری واحد می باشند و در بازارهای مختلف فعالیت کرده و از نظر مالی تحت کنترل مشترک می باشند. [۴] گروه های تجاری نقش کلیدی در چشم انداز اداره هر دو نوع بازارهای نوظهور و پیشرفته بازی می کنند. به عبارتی دیگر گروه های تجاری مجموعه ای از شرکت ها هستند که هر چند از لحاظ قانونی مستقل اند، اما به وسیله روابط رسمی و غیر رسمی به یکدیگر پیوند خورده اند و ملزم به اقدامات هماهنگ با یکدیگر هستند. تحقیقات نشان می دهد که مدیریت سود هم در صورتهای مالی شرکت اصلی و هم در صورتهای مالی تلفیقی مربوطه وجود دارد [۵]، با اینحال برخی معتقدند که کیفیت سود در شرکتها عضو گروه بهتر است.

پیشینه پژوهش

در مورد کیفیت سود و مؤلفه های آن تحقیقات و روش های فراوانی تا کنون صورت گرفته است. یکی معتبر ترین روش ها که مورد استفاده محققین بعدی قرار گرفته روش دچو و دیچواست. [۱۳] آنها نقش اقلام تعهدی را در جهت اندازه گیری بهتر عملکرد شرکت ها در یک سری زمانی بررسی کردند. به دلیل آن که اقلام تعهدی نیازمند مفروضات و پیش بینی جریان های نقدی آتی است، بنابراین کیفیت اقلام تعهدی و سود با افزایش در خطای پیش بینی مقدار اقلام تعهدی کاهش می یابد.

در رابطه با عضویت در گروه های تجاری نیز تحقیقات فراوانی انجام شده است. به عنوان نمونه گیلان [۱۵] در پژوهشی تحت عنوان " شرکت های وابسته و حمایت مالی " عملکرد بازار سرمایه ی داخلی در گروه های تجاری هند را طی سال های ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۱ بررسی کرد. شواهد نشان داد که وام های درون گروهی به معنای مهم انتقال وجه نقد بین شرکت های گروه به طور معمول برای حمایت مالی شرکت های ضعیف تر استفاده می شود.

پورحیدری و همکاران [۲] نیز در پژوهشی به بررسی اثر عضویت در گروه های تجاری بر سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران پرداخت. نمونه ی آماری تحقیق شامل ۱۴۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ می باشد. بر خلاف پیش بینی ها، نتایج این تحقیق نشان می دهد که میزان سود تقسیمی در شرکت های وابسته به گروه های تجاری در مقایسه با شرکت های مستقل کمتر است که تأییدی بر نتایج تحقیق منوس و همکاران بود.

خدامی پور و همکاران [۳] به بررسی تأثیر عضویت در گروه تجاری بر ساختار سرمایه ی شرکت های عضو پرداخته است. نمونه ی آماری تحقیق شامل ۱۲۷ شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ بوده است. نتایج حاصل از تحقیق بیانگر عدم تأثیر عضویت در گروه تجاری بر ساختار سرمایه ی شرکت های عضو می باشد. همچنین نتایج نشان داده که ساختار سرمایه ی شرکت های عضو گروه تجاری متنوع و غیر متنوع با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد.

در مورد موضوع مورد نظر این پژوهش بصورت مستقیم تحقیقی انجام نشده است. شاید نزدیکترین نمونه، پژوهش دهول و همکاران [۱۴] باشد. آن‌ها در پژوهشی با عنوان وابستگی به گروه‌های تجاری و کیفیت سود به بررسی رابطه بین این دو در شرکت‌های هندی پرداختند. آن‌ها برای بررسی کیفیت سود از پنج معیار: کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، هموار بودن سود و محافظه‌کاری استفاده کردند. آن‌ها برای تحقیق خود از نمونه آماری ۶۷۸۶۳ شرکت طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۹ استفاده کردند. هر کدام از معیارهای ارزیابی کیفیت سود نتایج متفاوتی را نشان داده است. اما آن‌ها به این نتیجه رسیدند که کیفیت سود در شرکت‌های وابسته به گروه‌های تجاری در مقایسه با شرکت‌های مستقل در مجموع بیشتر است.

همانطور که گفته شد در مورد موضوع این مقاله بررسی مستقیمی تا کنون صورت نگرفته است و شکاف تحقیقاتی در این خصوص به وضوح قابل مشاهده است. بنابراین تلاش شد تا با انجام این پژوهش گام کوچکی در پر کردن این خلأ تحقیقاتی برداشته شود.

روش‌شناسی تحقیق

در این قسمت ابتدا به تدوین فرضیه‌های تحقیق می‌پردازیم و آنگاه تعریف و نحوه اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق بیان می‌شود. در ادامه جامعه و نمونه آماری، نحوه جمع‌آوری داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها تشریح می‌گردد.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تعریف شده‌اند:

فرضیه اول:

دهول و همکاران، بیان می‌کنند پایداری سود در شرکت‌های عضو گروه تجاری با کیفیت سود رابطه مثبت معنادار داشته، در حالی که شیپر و وینسنت [۱۷] بیان نمودند، گاهی مدیران سازمان‌ها به دلایلی اقدام به دستکاری سود در طی سال‌ها نموده، که اگر چه نشان‌دهنده پایداری و تکرارپذیری سود می‌باشد، اما نشان‌دهنده کیفیت سود نمی‌باشد. بنابراین با توجه به مطالب فوق فرضیه اول به صورت ذیل بیان می‌گردد:

عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین پایداری سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است.

فرضیه دوم:

تحقیق صورت گرفته توسط دهول و همکاران، نشان می دهد قابلیت پیش بینی سود در شرکت های عضو گروه تجاری با کیفیت سود رابطه مثبت معنادار داشته، در حالی که در تحقیق پنمن و ژانگ [۱۶] بیان شده گاهی اوقات قابلیت پیش بینی سود تحت تأثیر عواملی همچون استفاده از برآوردها، عدم ثبات رویه و قضاوت های شخصی قرار گرفته که اگر چه افزایش قابلیت پیش بینی سود را در پی دارد، اما باعث افزایش کیفیت سود نمی شود. بنابراین فرضیه دوم به صورت ذیل بیان می گردد:

عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین قابلیت پیش بینی سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است.

فرضیه سوم:

از دیدگاه سرمایه گذاران و تحلیلگران، سود حاصل از فعالیت های عملیاتی تکرار پذیر از اقلام غیر عادی و غیر مترقبه سود، محتوای اطلاعاتی بیشتری دارند. در پژوهش های صورت گرفته توسط آقایی، ثقفی و دیگران [۱] بیان شد، شرکت هایی با ماهیت سود عملیاتی تر، نسبت به شرکت های دارای سود با ماهیت عملیاتی کمتر، کیفیت سود بالاتری دارند. ماهیت سودهای شرکت را بهبود بخشد. لذا فرضیه سوم این گونه بیان می شود:

عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین ماهیت سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است.

فرضیه چهارم:

در تحقیق نونهال و دیگران [۱۰] ذکر شده بود بین کیفیت سود و کیفیت حسابرسی در شرکت های مستقل رابطه معناداری وجود دارد. از سوی دیگر به نظر می رسد در شرکت های عضو گروه تلاش بر این است که از مؤسسات حسابرسی بزرگتر استفاده شود تا حاشیه امنیت بیشتری برای سرمایه گذاران فراهم آید. با توجه به توضیحات فوق فرضیه چهارم بدین شکل بیان می گردد:

عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین کیفیت حسابرسی و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است.

تعریف عملیاتی متغیرها و مدل های آماری تحقیق

متغیرها بر اساس نقشی که در این پژوهش بر عهده دارند، به سه دسته تقسیم می شوند:

۱- متغیر وابسته

متغیر وابسته این تحقیق کیفیت سود می باشد که برای محاسبه آن از روش اقلام تعهدی از مدل تغییر یافته دجو و دیجو استفاده می شود:

$$TCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{it-1} + \beta_2 CFO_{it} + \beta_3 CFO_{it+1} + \beta_4 \Delta REV_{it} + \beta_5 PPE_{it} + \varepsilon_{it}$$

۲- متغیر های مستقل

متغیرهای مستقل در این تحقیق پایداری سود، قابلیت پیش بینی سود، ماهیت سود و کیفیت حسابرسی می باشند که در ادامه به نحوه ی اندازه گیری آنها اشاره می شود.

پایداری سود به معنای تکرارپذیری (استمرار) سود جاری است. این متغیر از طریق محاسبه الگوی خود همبستگی مرتبه اول میان سود دوره های متوالی محاسبه می شود. [۱۲]

$$E_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 E_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

قابلیت پیش بینی سود در این پژوهش نیز مطابق تحقیقات گذشته از داده های ۶ ساله برای محاسبه انحراف معیار پیش گفته استفاده می شود.

$$\Delta ACC = \beta_0 + \beta_1 \Delta CFO + \varepsilon_{it}$$

ماهیت سود از طریق تقسیم قدر مطلق سود یا زیان عملیاتی بر قدر مطلق سود دوره بدست می آید. [۱۱]

$$NATURE INCOME_{IT} = \left| \frac{\text{Operating Loss or Profit Income}_{it}}{\text{Net Income}_{it}} \right|$$

کیفیت حسابرسی با توجه به سایر پژوهش های انجام شده در ایران [۷]، [۸] سازمان حسابرسی به عنوان مؤسسه حسابرسی بزرگ و سایر مؤسسات به عنوان مؤسسات کوچک در نظر گرفته شده اند. اگر مؤسسه حسابرسی کننده سازمان حسابرسی باشد، از متغیر مصنوعی یک و در غیر این صورت از عدد صفر استفاده می شود.

۳- متغیر تعدیلگر

در این پژوهش، عضویت شرکت‌ها در گروه‌های تجاری به عنوان متغیر تعدیلگر عنوان شده است. در اینجا شرکت‌هایی عضو گروه تجاری معرفی می‌شوند که حداقل مشارکت آنها در گروه ۲۰ درصد باشد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری مورد نظر در تحقیق حاضر، کلیه شرکت‌هایی می‌باشند که از سال ۱۳۸۶ لغایت سال ۱۳۹۱ در بورس اوراق بهادار تهران حضور داشته‌اند که تعداد آنها ۳۱۳ شرکت است. نمونه مورد استفاده این پژوهش به دو گروه شامل شرکت‌های مستقل و شرکت‌های عضو گروه تقسیم می‌شوند و هر نمونه با توجه به معیارهای زیر انتخاب می‌شود.

۸۷ شرکت به عنوان شرکت‌های مستقل پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران براساس معیارهای زیر به عنوان نمونه انتخاب شدند:

۱- شرکت‌ها در خلال سال‌هایی که مورد بررسی قرار گرفته‌اند، زیان نداشته باشند.

۲- شرکت‌های سرمایه‌گذاری به دلیل شرایط خاص فعالیت آنها، حذف می‌شوند.

همچنین ۴۵ شرکت نیز با داشتن شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری مربوط به شرکت‌های عضو گروه تجاری تعیین شدند:

۱- در طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته باشند.

۲- مشمول بند ۵ استاندارد حسابداری شماره ۱۸ با عنوان صورت‌های مالی تلفیقی و حسابداری سرمایه‌گذاری در واحدهای فرعی بوده و ملزم به تهیه و ارائه صورت‌های مالی تلفیقی باشند.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق و برآورد مدل‌ها، از رویکرد داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در واقع استفاده از داده‌های مقطعی برای چند سال متوالی نتایج بهتر و قابل‌اعتمادتری را در بردارد و قدرت توضیح‌دهندگی مدل را افزایش می‌دهد. در رویکرد داده‌های ترکیبی، روی عرض از مبدأ و ضریب شیب مدل زیر، محدودیت‌ها و فرضیاتی در نظر گرفته می‌شود:

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \beta X_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن Y_{it} متغیر وابسته، X_{it} مجموعه متغیرهای مستقل و ε_{it} جمله خطای مدل است.

برای آزمون فرضیه ها به پیروی از دهنول و همکاران [۱۴]، از رگرسیون چند گانه زیر استفاده می شود. این مدل در مورد شرکت های دارای عضویت در گروه های تجاری و شرکت هایی که در گروه های تجاری عضویت ندارند (شرکت های مستقل) جداگانه برآورد و نتایج با هم مقایسه می شود.

$$QUALITY_{it} = \beta_0 + \beta_1 STABILITY_{it} + \beta_2 PREDICT_{it} + \beta_3 NATURE INCOME_{it} + \beta_4 AUDIT QUALITY_{it} + \varepsilon_{it}$$

یافته های پژوهش ونحوه تجزیه و تحلیل آنها

آماره های توصیفی تحقیق شامل میانگین، میانه، حداکثر، حداقل و انحراف معیار داده های تحقیق محاسبه و در نگاره (۱-۴) ارائه شده است.

نگاره (۱-۴) آماره های توصیفی تحقیق

متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
کیفیت سود	۱۶/۳۵	۱/۰۹	۱۲۶۹	۰/۰۰۷	۸۸/۲۶
پایداری سود	۰/۲۱	۰/۱۲	۹/۷۳	-۰/۶۲	۰/۵۱
قابلیت پیش بینی سود	۱/۹۶	۱/۰۶	۱۲۶	-۶/۳۸	۷/۳۴
ماهیت سود	۱۲/۹۸	۰/۷۹	۸۷۱	۰/۰۰	۷/۳۳
کیفیت حسابرسی	۰/۱۶	۰/۱۱	۷/۱۵	-۴/۹۰	۲/۱۰

گام بعدی بررسی همبستگی بین متغیرهای پژوهش است. برای بررسی وجود و جهت همبستگی خطی بین متغیرهای تحقیق، آزمون ضرایب همبستگی پیرسون انجام شده و نتایج آن در نگاره (۲-۴) ارائه شده است.

نگاره (۲-۴) بررسی همبستگی خطی بین متغیرهای تحقیق

متغیرها	کیفیت سود	پایداری سود	قابلیت پیش بینی سود	ماهیت سود	کیفیت حسابرسی
عرض از مبدا	۱				
پایداری سود	*-۰/۰۴۹	۱			
قابلیت پیش بینی سود	**۰/۵۲۴	-۰/۰۲	۱		
ماهیت سود	**۰/۹۷۵	*۰/۰۰۶	**۰/۴۲۷	۱	
کیفیت حسابرسی	-۰/۱۳۶	**۰/۳۰۷	-۰/۰۶۸	-۰/۱۴۵	۱
	**			**	

تذکر: ** (سطح معناداری ۱٪) و * (سطح معناداری ۵٪)

در گام بعدی نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون جارکو برا کنترل می شود. با توجه به نتایج جدول فوق، چون مقدار سطح معنی داری برای تمامی متغیرها بزرگتر از مقدار خطا ۰,۰۵ است، بنابراین توزیع فراوانی متغیرها دارای توزیع نرمال می باشد.

نگاره (۳-۴) بررسی نرمال بودن داده ها

کیفیت سود	پایداری	قابلیت پیش بینی	ماهیت	کیفیت حسابرسی	
۲۵۵۳۸۹,۰	۱۲۸۴۷۶۸	۷۴۲۳۵۸,۹	۲۵۵۳۸۹	۱۲,۹۲	جارکو- برا
۰,۴۲۵۷۸۸	۰,۵۶۲۸۷۲	۰,۹۶۵۳۵۴	۰,۷۴۲۵۸۵	۰,۰۹۱۵۸۸	سطح معناداری

نتایج آزمون فرضیه ها

برای آزمون فرضیات از داده های ترکیبی مربوط به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ و نرم افزار Eviews6 استفاده شده است.

برای تعیین تکلیف استفاده از روش داده های تابلویی یا روش داده های تلفیقی از آزمون F لیمر استفاده می شود. در این آزمون فرضیه H_0 یکسان بودن عرض از مبداها (داده های تلفیقی) در مقابل فرضیه H_1 ناهمسانی عرض از مبداها (داده های تابلویی) قرار می گیرد. به دلیل عدم معناداری آماره F لیمر (۰/۹۲)، مدل با استفاده از روش داده های تلفیقی برآورد شده و نتایج آن در نگاره (۴-۴) ارائه شده است.

مدل آماری تحقیق به شرح زیر است:

$$QUALITY_{it} = \beta_0 + \beta_1 STABILITY_{it} + \beta_2 PREDICT_{it} + \beta_3 NATURE INCOME_{IT} + \beta_4 AUDIT QUALITY_{it} + \varepsilon_{i,t}$$

آماره F فیشر برابر با (۴۹۹۳/۹) معنادار بوده و معناداری کل مدل را نشان می دهد. از آماره‌ی دوربین واتسون همبستگی خطاهای مدل استفاده می شود. با توجه به این که میزان آماره‌ی دوربین واتسون برابر با ۱/۹۳ بوده است، بنابراین وجود خود همبستگی در مقادیر خطای مدل رد می شود. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۹۰/۸٪ می باشد که به این معناست که ۹۰/۸٪ از تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. اکنون که شرایط اولیه و معنی داری مدل بررسی و تأیید شد، به بررسی ضرایب بتای متغیرهای مستقل می پردازیم.

الف) ضریب متغیر پایداری سود برابر با (۰/۰۸) است که سطح معناداری آن (Prob=۰,۹۲) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر پایداری سود معنادار نیست. بنابراین بین پایداری سود و کیفیت سود در شرکت های عضو گروه های تجاری رابطه معناداری وجود ندارد.

نگاره (۴-۴) برآورد مدل در شرکت های عضو گروه های تجاری

متغیرها	ضریب	آماره تی استیودنت	معناداری
عرض از مبدا	۲۳/۶۳	۲/۲۱	۰/۰۲
پایداری سود	۰/۰۸	۰/۰۹	۰/۹۲
قابلیت پیش بینی سود	-۰/۱۴	-۱/۵۵	۰/۱۲
ماهیت سود	۱۰/۰۲	۱۳۸/۶۹	۰/۰۰
کیفیت حسابرسی	-۰/۸۴	-۲/۱۰	۰/۰۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۹۰/۸٪		
آماره فیشر (معناداری)	۴۹۹۳/۹ (۰/۰۰)		
آماره F لیمیر (معناداری)	۰/۹۲ (۰/۴۶)		
دوربین واتسون (D-W)	۱/۹۳		

ب) ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود برابر با $(-0/14)$ است که سطح معناداری آن $(Prob=0,12)$ بیشتر از $0/05$ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود معنادار نیست. بنابراین بین قابلیت پیش بینی سود و کیفیت سود در شرکت های عضو گروه تجاری رابطه معنادار وجود ندارد.

ج) ضریب متغیر ماهیت سود برابر با $(10/02)$ است که در سطح معناداری 1% $(Prob=0,00)$ معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر ماهیت سود معنادار است. بنابراین بین ماهیت سود و کیفیت سود در شرکت های عضو گروه های تجاری رابطه معنادار مستقیم وجود دارد.

د) ضریب متغیر کیفیت حسابرسی برابر با $(-0/84)$ است که سطح معناداری 1% $(Prob=0,00)$ معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر کیفیت حسابرسی معنادار است. بنابراین بین کیفیت حسابرسی و کیفیت سود در شرکت های عضو گروه های تجاری رابطه معنادار معکوس وجود دارد.

برای آزمون تحقیق در شرکت های مستقل از گروه های تجاری هم مدل با رویکرد داده های ترکیبی برآورد شده است.

نگاره (۴-۵) برآورد مدل در شرکت های مستقل از گروه های تجاری

متغیرها	ضریب	آماره تی استیودنت	معناداری
عرض از مبدا	-۱۲/۶۹	-۰/۹۱	۰/۳۶
پایداری سود	-۰/۳۷	-۰/۲۶	۰/۷۹
قابلیت پیش بینی سود	۱/۴۲	۱۴/۴۷	۰/۰۰
ماهیت سود	۱/۰۵	۱۰۰/۲	۰/۰۰
کیفیت حسابرسی	۰/۴۱	۰/۷۸	۰/۴۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۹,۶٪		
آماره فیشر (معناداری)	۳۲/۳۵۶۶ (۰/۰۰)		
آماره F لیمر (معناداری)	۰/۸۲ (۰/۵۳)		
دوربین واتسون (D-w)	۱/۷۷		

آماره F فیشر برابر با $(3566/32)$ معنادار بوده و معناداری کل مدل را نشان می دهد (نگاره ۴-۵). آماره‌ی آزمون دوربین واتسون هم عدم همبستگی خطاهای مدل را نشان می دهد. با توجه به این که میزان آماره‌ی دوربین واتسون برابر با $1/77$ بوده است، وجود خود همبستگی در مقادیر خطای مدل رد می شود. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با $9,6\%$ و قابل توجه می باشد و به این معناست که حدوداً $9,6\%$ از تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. با تأیید شروط اولیه و معناداری مدل، اکنون می توانیم ضرایب بتای مدل را بررسی کنیم. الف) ضریب متغیر پایداری سود برابر با $(-0/37)$ است که سطح معناداری آن $(\text{Prob}=0,79)$ بیشتر از $0/05$ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر پایداری سود معنادار نیست. بنابراین بین پایداری سود و کیفیت سود در شرکت های مستقل از گروه های تجاری رابطه معناداری وجود ندارد.

ب) ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود برابر با $(1/42)$ است که در سطح معناداری 1% $(\text{Prob}=0,00)$ معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود معنادار است. بنابراین بین متغیر قابلیت پیش بینی سود و کیفیت سود در شرکت های مستقل از گروه های تجاری رابطه معناداری وجود دارد.

ج) ضریب متغیر ماهیت سود برابر با $(1/05)$ است که در سطح معناداری 1% $(\text{Prob}=0,00)$ معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر ماهیت سود معنادار است. بنابراین بین متغیر ماهیت سود و کیفیت سود در شرکت های مستقل از گروه های تجاری رابطه معناداری وجود دارد.

د) ضریب متغیر کیفیت حساسی برابر با $(0/41)$ است که سطح معناداری آن $(\text{Prob}=0,43)$ بیشتر از $0/05$ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر کیفیت حساسی معنادار نیست. بنابراین بین کیفیت حساسی و کیفیت سود در شرکت های مستقل از گروه های تجاری رابطه معناداری وجود ندارد.

برای مقایسه نتایج حاصل از برآورد مدل تحقیق در شرکت های عضو گروه تجاری با شرکت های مستقل، از آزمون تی استفاده شده است.

آماره تی مربوط به متغیر پایداری سود برابر با $0/55$ می باشد که سطح معناداری $(\text{sig}=0/57)$ آن بیشتر از $0/05$ است، بنابراین فرض صفر پذیرفته شده و نشان می دهد میانگین مقادیر پایداری سود

در شرکت های عضو گروه و شرکت های مستقل دارای تفاوت معنادار نیستند. لذا این بدان معناست که عضویت در گروه تجاری بر رابطه بین پایداری سود و کیفیت سود شرکت های مورد نظر تأثیر گذار نیست.

نگاره (۴-۶)، نتایج آزمون تی تست

متغیرها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	تفاوت میانگین ها
پایداری سود	۰/۵۵	۷۸۲	۰/۵۷	۰/۰۱
پیش بینی سود	۰/۶۲	۷۸۴	۰/۵۳	۰/۳۲
ماهیت سود	۰/۹۱	۷۸۴	۰/۰۳	۴/۵۱
کیفیت حسابرسی	-۰/۴۴	۷۸۴	۰/۰۰	-۴/۰۴

آماره تی مربوط به متغیر پیش بینی سود برابر با ۰/۶۲ می باشد که سطح معناداری (sig=۰/۵۳) آن بیشتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر پذیرفته شده و نشان می دهد میانگین مقادیر قابلیت پیش بینی سود در شرکت های عضو گروه و شرکت های مستقل دارای تفاوت معنادار نیستند. لذا این بدان معناست که عضویت در گروه تجاری بر رابطه بین قابلیت پیش بینی سود و کیفیت سود شرکت های مورد نظر تأثیر گذار نیست.

آماره تی مربوط به متغیر ماهیت سود برابر با ۰/۹۱ می باشد که سطح معناداری (sig=۰/۰۳) آن کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد می شود و نشان می دهد میانگین مقادیر ماهیت سود در شرکت های عضو گروه و شرکت های مستقل دارای تفاوت معنادار هستند. لذا این بدان معناست که عضویت در گروه تجاری بر رابطه بین ماهیت سود و کیفیت سود شرکت های مورد نظر تأثیر گذار است.

آماره تی مربوط به متغیر کیفیت حسابرسی برابر با -۰/۴۴ می باشد که سطح معناداری (sig=۰/۰۰) آن کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد می شود و نشان می دهد میانگین مقادیر کیفیت حسابرسی در شرکت های عضو گروه و شرکت های مستقل دارای تفاوت معنادار هستند. لذا این بدان معناست که عضویت در گروه تجاری بر رابطه بین کیفیت حسابرسی و کیفیت سود شرکت های مورد نظر تأثیر گذار است.

بنابراین فرضیه های اول و دوم تحقیق رد شده و فرضیه های سوم و چهارم پژوهش تأیید می شود.

نتیجه گیری

در فرضیه اول ضریب متغیر پایداری سود برابر با (۰/۰۸) است که سطح معناداری آن (Prob=۰,۹۲) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر پایداری سود معنادار نیست. بنابراین بین پایداری سود و کیفیت سود در شرکت های عضو گروه های تجاری رابطه معناداری وجود ندارد. در نتیجه ، فرضیه « عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین پایداری سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است » رد می شود.

در فرضیه دوم ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود برابر با (-۰/۱۴) است که سطح معناداری آن (Prob=۰,۱۲) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر قابلیت پیش بینی سود معنادار نیست. این در حالیست که ضریب مذکور برای شرکتهای مستقل ۱/۴۲ و معنی دار است و به نظر می رسد که عضویت در گروه بر این رابطه بصورت معنی داری اثر گذار است. با این وجود لازم بود که بررسی آزمون تی معنی داری این تفاوت به لحاظ آماری نیز تأیید شود که نتایج آزمون چنین نبود و تفاوت ناچیز و قابل اغماض برآورد شد. در نتیجه فرضیه « عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین قابلیت پیش بینی سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است » رد شد.

در فرضیه سوم ضریب متغیر ماهیت سود برابر با (۱۰/۰۲) است که در سطح معناداری ۱٪ (Prob=۰,۰۰) معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر ماهیت سود معنادار است. این ضریب برای نمونه شرکت های مستقل ۱/۰۵ و بازم معنی دار است اما اختلاف ضریب زیاد است. با آزمون تی معنی داری این تفاوت به لحاظ آماری نیز تأیید شد. در نتیجه، فرضیه سوم پژوهش با عنوان « عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین ماهیت سود و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است » پذیرفته می شود.

در فرضیه چهارم ضریب متغیر کیفیت حسابرسی برای شرکت های عضو گروه برابر با (-۰/۸۴) است که سطح معناداری ۱٪ (Prob=۰,۰۰) معنادار می باشد و بدین معناست که ضریب متغیر کیفیت حسابرسی معنادار است. این ضریب برای نمونه شرکتهای مستقل ۰/۴۱ است که به لحاظ آماری معنی دار نیست. با این حال اختلاف میانگین دونمونه با آزمون تی بررسی می شود و معنی داری این تفاوت به لحاظ آماری نیز تأیید می گردد. در نتیجه فرضیه چهارم پژوهش با عنوان «

عضویت در گروه تجاری بر رابطه ی بین کیفیت حسابرسی و کیفیت سود شرکت ها تأثیر گذار است « پذیرفته می شود.

منابع فارسی

- ۱) آقایی، محمدعلی، ثقفی، علی، تقی نتاج، غلامحسین و اسدنیایا، جهانبخش، زمستان ۱۳۹۱، «تأثیر اعلان سود فصلی شرکت ها بر تأمین نیاز اطلاعاتی ذینفعان»، فصلنامه علمی پژوهشی **حسابداری مالی**، سال چهارم، شماره ۱۶، صص ۱۰-۳۹
- ۲) پور حیدری، امید، دلدار، مصطفی، پاییز ۱۳۹۱، «بررسی تأثیر گروه های تجاری بر سیاست تقسیم سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، فصلنامه علمی پژوهشی **حسابداری مدیریت**، دوره پنجم، صص ۶۷-۸۴
- ۳) خدابی پور، احمد، امینی نیا، میثم، فدوی، محمد حسن، تابستان ۱۳۹۲، «بررسی تأثیر عضویت در گروه تجاری بر نرخ مؤثر مالیاتی شرکت ها»، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره پنجم، صص ۱۲۹-۱۵۰
- ۴) خواجهی، شکرالله، ناظمی، امین، پاییز ۱۳۸۴، «بررسی ارتباط بین کیفیت سود و بازده سهام با تأکید بر نقش ارقام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، سال دوازدهم، شماره ۴۰، صص ۳۷-۶۰
- ۵) ساعی، محمد جواد و عبدی، مهدی. (۱۳۹۳). بررسی تجربی مدیریت سود در صورتهای مالی تلفیقی و صورتهای مالی شرکت اصلی. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال پنجم، شماره ۲۱، صص ۵۲-۶۷
- ۶) سجادی، سیدحسین، فرازمنده، حسن، عربی، مهدی، تابستان ۹۱، «رابطه بین مدیریت سود و مربوط بودن اطلاعات حسابداری»، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره چهارم، شماره ۱۴، صص ۲۳-۴۴
- ۷) علوی طبری، سید حسین و شهنبدیان، ندا، بهار ۱۳۸۸، پایان نامه کارشناسی ارشد، پژوهشکده علوم اجتماعی و اقتصادی دانشگاه الزهرا

۸) نمازی، محمد، محمدی، محمد، پاییز ۱۳۸۹، «بررسی کیفیت سود و بازده شرکت های خانوادگی و غیر خانوادگی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، **پیشرفت های حسابداری**، دوره دوم، صص ۱۵۹-۱۹۴

۹) نمازی، محمد، انور، بایزیدی، سعید، جبارزاده کنگرلویی، بهار ۱۳۹۰، «بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، سال سوم، شماره ۹، صص ۴۲-۶۰

۱۰) نونهال نهر، علی اکبر، جبارزاده کنگرلویی، سعید، کریم، یعقوب پور، پاییز ۱۳۸۹، «رابطه بین کیفیت حسابرسی و قابلیت اتکای اقلام تعهدی»، **بررسی های حسابداری و حسابرسی**، گروه مدیریت دانشگاه تهران، سال هفدهم، شماره ۶۱، صص ۵۵-۷۰

۱۱) Ball And Shiva Kumar. (2008). Earning Quality Of Private Firms. University of Chicago and London Business School.

۱۲) Collins, Daniel.W, Kothari, S.P, Shanken, Jay And Sloan, Richard. (1998). University of Iowa, Department of Accounting, Massachusetts Institute of Technology(MIT), Sloan School of management . **Financial accountability and management.**

۱۳) Dechow And Dichev. (2002). Quality Of Accruals And Earnings: The Role Of Accrual Estimation Errors. Emory University – Goizueta Business and University of Colifornia, Berkeley- Hass School of Business. **Financial accountability and management.**

۱۴) Dhole,s,Gerald,Chttor,d,Lobo,(2012),Business Group Affiliation Quality: evidence from Indian Business Groups, working paper, SSRN.

۱۵) Gopalan, Radhakrishren, Nenda, Vikran.K and Amit Seru.(2007).Intevnal capital market and dividend policies: evidence from business groups. Washington University on Sant Louis, John M.Olin Business School, Georgia Institute Technology, Collage of Management University of Chicago- Booth School of Business and NBER. . **Financial accountability and management.**

- ۱۶) Penman,Stephen,and Miao-Jun Zhung,(2001), Modeling Sustainable Earning and P/E Ratios With Financial Statements Analysis, Department of Accounting and University of California,Berkeley.
- ۱۷) shipper,ketherine,and Vincent,linda,(2003), earning quality, **accounting horizons**, no17, pp92-110.

The moderating effect of the sticky cost on the relationship between the earning quality and its determinants

Abstract

In this study, the effect of business group membership on the relationship between determinants of Earning's Quality (including earning nature, predictability, persistence, and auditing quality) and the Earning's Quality was studied. In order to test the proposed hypothesis in this regard, the financial data from listed companies in Tehran Stock Exchange were collected and used. Two different samples (one sample of the group members companies and another one of independent companies) of the listed companies in Tehran Stock Exchange for the years from 2007 to 2012 were selected and the related data were processed by the Excel and Eviews software. To test the hypotheses, the technique of multiple regressions was used and model's statistics were estimated for both samples, then using the T-test the results were compared for two above-mentioned samples. In this study which was conducted as the first study in this regard in Iran, assessing the role of the determinants of the earning quality in business groups companies compared to independent companies counterparts reveals useful information for managers, investors and users of financial statements to be laid.

Key Words: business group membership, earning's quality, persistence, predictability, earning nature, auditing quality.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی